

Sessió a càrrec de Francesc Vallverdú (27 de setembre de 1989)

La noció de «normalització lingüística» tal com s'ha perfilat en la sociolingüística catalana, representa un dels intents més originals i, alhora, teòricament més controvertits. La denominació de *normalització lingüística* ha assolit una tal popularitat que no sols s'ha propagat arreu del nostre país, sinó que ha esdevingut referència obligada en els estudiosos bascos i gallecs i fins i tot ha arribat al terreny legislatiu: així, els parlaments autonòmics de Catalunya, de les Illes Balears, d'Euskadi i de Galícia han aprovat lleis que inclouen la denominació en el seu enunciat (per exemple, la Llei de Normalització Lingüística a Catalunya, aprovada el 1983).

El primer sociolingüista català que va utilitzar aquesta denominació fou Lluís Vicent Aracil (1968), un pioner dels estudis sociolingüístics a casa nostra. Per a Aracil, la normalització lingüística, que es planteja com l'única alternativa a la substitució i extinció d'una llengua, és un procés amb dos fronts: «[1] lingüístico-cultural (és a dir, desenvolupament de les funcions socio-culturals de la llengua) i [2] sòcio-polític (és a dir, reorganització de les funcions lingüístiques de la societat)» (1965).

Rafael Lluís Ninyoles també distingeix aquests dos fronts de la normalització: la *codificació* o estandardització d'una llengua i la seva *situació* (o resituació) a un nivell «normal», en peu d'igualtat amb les altres llengües (1971). Ninyoles ha subratllat que la planificació lingüística és un dels instruments de la normalització, però no pas imprescindible, ja que tenim exemples de països que han conegut una normalització lingüística sense planificació (1975).

*Per part meua*, la primera vegada que vaig intentar una definició complexiva del concepte, la vaig formular partint d'una situació de conflicte lingüístic en aquests termes: «Es produeix un *procés de normalització lingüística* quan en una comunitat amb un conflicte lingüístic s'inicia, per causes sovint complexes, una recuperació de la llengua dominada tant en els aspectes de la normativització (ortografia, gramàtica, vocabulari) com en els de l'*extensió social* del seu ús (la llengua guanya nous espais d'ús i fins i tot nous parlants)» (Vallverdú, 1979). De fet, aquesta concepció de la normalització lingüística —que en les seves línies essencials ja havia avançat en la meua comunicació al Congrés Mundial de Sociologia de Toronto (Vallverdú, 1974) —arrenca d'una estimulant observació d'Uriel Weinreich quan formula la seva noció de *language loyalty*.

En efecte, quan Weinreich es planteja la qüestió de la *language loyalty* la presenta en forma d'equació, cercant un correlat que sigui a la llengua allò que *nacionalisme* és a *nacionalitat*: Aquest correlat, el terme que li faltava a l'equació, és designat amb el nom de *language loyalty*, que Weinreich defineix així: «*a principle —its specific content varies from case to case— in the name of which people will rally themselves and their fellow speakers consciously and explicitly to resist changes in either the functions of their language (as a result of a language shift) or in the structure or vocabulary (as a consequence of interference)*».

Com es pot comprovar, en la definició de Weinreich es distingeixen clarament els dos aspectes: el de les funcions de la llengua amenaçada i el de la seva estandardització. En aquest sentit, resulta fàcil d'ampliar l'equació de Weinreich fins a integrar-hi la noció de normalització lingüística tal com l'entenen els catalans. En efecte, si el factor *nacionalitat* i el principi de *nacionalisme* poden desencadenar un procés d'*emancipació nacional*, així mateix el factor *llengua* i el principi de *lleialtat lingüística* poden desencadenar un procés de *normalització lingüística*. Com es pot observar, prenc la precaució de parlar de «procés», no pas de «resultat»: de la mateixa manera que un procés d'emancipació

nacional pot frustrar-se o bé desembocar en formes polítiques diverses (independència, federació, autonomia), també un procés de normalització lingüística pot frustrar-se o bé desembocar en fórmules diverses (formes pures o atenuades del principi de territorialitat o bé formes segons el principi de personalitat, etc.).

Malgrat les crítiques que la noció de «normalització lingüística» ha rebut, crec que els seus pressupòsits teòrics són vàlids i aplicables a situacions com la catalana, la basca i la gallega, en què la presència d'una veritable planificació ha estat episòdica o molt recent. D'altra banda, si la teoria del *language planning* és plenament vàlida en molts exemples actuals (a Àsia i a Àfrica, en particular), no és menys cert que el concepte de normalització és més útil per explicar nombroses situacions històriques europees. Determinats fenòmens que es produeixen arreu d'Europa al llarg del segle XIX, alguns interromputs i d'altres perdurables, no es podrien explicar sense entendre els mecanismes de la normalització lingüística.

Subsisteix, això sí, el problema principal de la normalització lingüística: el de la designació. Caldrà estudiar de prop les propostes que ens vénen del Quebec a favor de la denominació *aménagement linguistique*, i potser decidir-nos pel canvi d'etiqueta. En qualsevol cas, se'n digui *normalització lingüística* o *agencament lingüístic*, la noció serà substancialment la mateixa i *el nucli conceptual elaborat per la sociolingüística catalana* s'haurà demostrat vàlid.

## DISCUSSIÓ

Tot seguit es va entrar en el debat, les idees principals del qual exposem a continuació. La llargada i vivacitat de la discussió han estat una dificultat a l'hora de transcriure-la; per aquest motiu, hem optat per agrupar i resumir les opinions expressades en els quatre apartats següents:

La denominació *planificació lingüística* s'ha aplicat en contextos diferents i per a nocions no sempre idèntiques, com ara a casos d'ordenació d'estatus i corpus d'una sola llengua, de regulació de situacions multilingües o fins i tot en referir-se a processos de fusió de llengües. Aquesta polisèmia permet d'incloure en el terme *planificació lingüística* els processos desencadenats per la pressió social esmentats per F. Vallverdú, bo i reservant el concepte de *política lingüística* per a les actuacions protagonitzades per òrgans polítics i/o administratius. D'altra banda, s'han proposat alternatives terminològiques —*aménagement linguistique*, amb diverses traduccions al català— per esquivar les connotacions d'intervencionisme que pot desvetllar el terme *planificació lingüística*.

S'ha d'entendre la *normalització lingüística* com un procés, amb un principi i un final. En l'actualitat, però, no disposem ni d'una simptomatologia que permeti descobrir-ne l'inici ni hi ha acord sobre els objectius que, un cop assolits, en marquen la fi. Nocions com *plenitud d'ús* i *exclusivitat d'ús* dibuixen escenaris finals diferents que fan variar el concepte de *normalització lingüística*.

Sorgeixen interrogants a l'hora d'aplicar el concepte de *normalització lingüística* a realitats geogràfiques i temporals molt distants. De tota manera, sembla que existeix un cert acord a no emprar-lo fora de societats complexes i/o industrialitzades. En aquest sentit, va suggerir la definició de *normalització lingüística* com el procés simultani d'extensió de l'ús (*language spread*), de codificació (processos d'estandardització) i d'elabo-

ració (desenvolupament funcional) d'una llengua anteriorment en procés de substitució lingüística (*language shift*).

Un últim aspecte important que caldria no oblidar per poder parlar de «normalització lingüística» és el de definir què significa exactament *conflicte lingüístic*. Generalment s'ha sobreentès en la sociolingüística catalana com a xoc entre varietats lingüístiques que comporta un desenllaç ineludible en forma de substitució o de normalització lingüística. Avui es fa difícil continuar treballant amb aquesta caracterització excessivament simple.